

УДК 811.11

Закаблукова Анастасія Костянтинівна

студентка магістратури Спеціальності 035 «Філологія»

Національного університету біоресурсів і природокористування України

Zakablukova Anastasiia

Master's Student of the

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

ФОРМИ ІСНУВАННЯ АВСТРІЙСЬКОЇ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ
FORMS OF THE EXISTENCE OF THE AUSTRIAN GERMAN
LANGUAGE

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню статусу австрійського літературного варіанту німецької мови в Австрії та його характеристикам і відмінностям від самої німецької мови. Специфіка теми дослідження передбачає використання системних функціональних і порівняльних методів дослідження для визначення відмінностей між австрійською та німецькою мовами.*

***Ключові слова:** австрійський варіант німецької мови, статус, література, мовна ситуація.*

***Summary.** The article is devoted to the study of the status of the Austrian literary variant of the German language in Austria and its characteristics and differences from the German language itself. As a result of the study, several possible statuses of the Austrian literary variant of the German language were identified and its main features were investigated.*

***Key words:** Austrian version of the German language, status, literature, language situation.*

З історичної точки зору справедливо сказати, що культурна парадигма Німеччини була менш сприйнятливою до асиміляції, ніж австрійська.

Отримані ідейно-естетичні висновки можна легко знайти як у великих національних історіях, так і в маленьких приватних оповіданнях німецьких та австрійських письменників. Порівняння німецьких та австрійських історичних оповідей можуть слугувати тут як ілюстрації: якщо німці, за винятком Гердера, Гете та Шиллера, в основному посилаються на німецьке коріння, австрійці в 17 столітті люблять використовувати іспанські культурні моделі (театр, придворний етикет, відмінна поведінка) повернення.

На початку 19 століття спостерігається зв'язок зі слов'янськими та угорськими культурними традиціями, сюди лише згадати міфотворчі драми Франца Грільпарцера «Лібусса» та «Глік і край» короля Оттокара, роман «Віткіко» Адалберта Штіфтера, окремі новели Марі фон Ебнер-Ешенбах, деякі комедії Йоганна Нестроя та лібретто популярних віденських оперет [6].

Ці принципи здебільшого розуміли та передавали такі консервативні письменники, як Гуго фон Гофманнстал [6, 401 – 406], Антон Вільдганс [2, 410 – 421] та Йозеф Рот [4, 938 – 945], які, безсумнівно, зробили вагомий внесок у поширення австрійської ідеї за межами Австрії. Ці принципи здебільшого розуміли та передавали такі консервативні письменники, як Гуго фон Гофманнстал, Антон Вільдганс та Йозеф Рот, які, безсумнівно, зробили вагомий внесок у поширення австрійської ідеї за межами Австрії. Їхні есе на цю тему, опубліковані після краху Габсбурзької монархії, слід розуміти не лише як ідеалізацію минулого, але й як перспективний заклик адаптувати наднаціональний міф до нової політичної ситуації в Центральній Європі. Теоретичною основою будь-якого дискурсу про самотність австрійської літератури є визначення джерел її походження. Немає сумніву, що початки німецької культури та німецької

літератури є спільними. Проте той факт, що перші середньовічні пам'ятки німецькомовної літератури походять із південних територій, не означає, що їх можна без методологічних наслідків ототожнювати з національним варіантом. Лише в XIX столітті склалася політична концепція нації та національної держави, яка з метою достовірного виправдання своїх претензій на владу базувалася не лише на військових і економічних аргументах, а також посилалися на широко зрозумілу культурну традицію. Так сталося в Німеччині де зародилося поняття національної літератури.

Прагнення австрійських істориків до родоводу Австрії, що сягає корінням у Середньовіччя, сягає ще глибше в минуле. Термін «Австрія» (Österreich) вперше з'явився в історичних джерелах у 996 році, що дало нинішньому політичному істеблішменту привід святкувати власне тисячоліття. За допомогою цього факту важко обґрунтувати тезу про культурну самостійність цих територій ще в середні віки, оскільки, як уже зазначалося, початки австрійського культурного коду, який неможливо точно визначити, сягають глибокої давнини. щонайбільше до епохи бароко. Докорінна зміна в уявленнях про Австрію як про самостійне державне утворення з власною культурною традицією відбулася лише на початку XIX ст. Наполеонівські війни, які передували розпаду Священної Римської імперії німецької нації та появи незалежної Австрійської імперії (1804 р.) [5], імперська влада якої поширювалася в основному на Центральну Європу, Балкани та частину Італії, не лише змінили державні структури, а й політичний менталітет правлячих класів.

Австрійці використовували німецьку мову так само, як і жителі інших німецьких країн. У Габсбурзькій монархії вона спочатку була єдиною державною мовою і була обов'язковою в офісах, школах, в армії та, певною мірою, також у культурному секторі.

Тим не менш, окремі етнічні групи використовували свої відповідні регіональні мови в повсякденному житті. Мовна колонізація могла тривати

до тих пір, поки канцлер Клеменс Меттерніх правив Габсбурзькою державою в авторитарний спосіб. У міру того як демократизація державних структур прогресувала після революції 1848 року, виникла необхідність також визнавати мови народів, які підпорядковувалися монархії. Це спонукало центральну владу включити до Конституції 1867 р. спеціальний мовний пункт.

Це правове положення гарантувало широку мовну свободу в володіннях Габсбургів, яка відтоді була відома як «Австро–Угорська монархія», і уможлиблювало розвиток австрійської культурної ідентичності, яка не була обмежена мовним корсетом.

Однак населення єврейського походження не змогло скористатися благами цієї мовної реформи: едикт встановив регіональні кордони, в межах яких можна було використовувати етнічну мову [7].

Прийняття німецької мови як культурно-посередницького засобу спілкування на території монархії несе з собою труднощі (про які не всі усвідомлюють) у зв'язку з конструюванням австрійської ідентичності:

Протягом двох століть Австрія також ототожнювалася з тими громадянами, зокрема багатьма письменниками, які використовували свої відповідні етнічні мови в повсякденному житті. Думали по–австрійськи, а писали угорською, чеською, польською, українською, а також ідиш.

Їхній австрійський культурний код базувався не на мовній спільноті, а на ідеї наднаціональної держави. Це вплинуло на теми, знаки та символи, вписані в оповідь, більше, ніж на чисто лінгвістичному рівні. Багато з цих письменників болісно пережили крах Габсбурзької монархії. Після Першої світової війни вони продовжували писати «по–австрійськи», хоча їх творчість природно стала частиною культури держави, до якої вони тепер належали. Така доля спіткала відомих угорських (Тібор Дері), хорватських (Мирослав Крлежа), чеських (Ярослав Гашек) та кількох польських письменників, зокрема Юзефа Вітліна, Анджея Кушневича та Юліана

Стрийковського. Відомий віденський славіст Алоїз Волдан[1] присвятив велику монографію дуже диференційованій історії австрійської теми в польській літературі.

Немає сумніву, що йшлося про подолання однієї з проблем, з якими зіткнулася сучасна центральноєвропейська літературна історіографія, і яку неможливо вирішити методологічно без чіткого пояснення.

Про це опосередковано свідчить і книга Юргена Серке «Богемські села» [8], яка була задумана як літературний документ і присвячена пам'яткам австрійської культури в Чехії.

Література

1. Alois Woldan: Der Österreich-Mythos in der polnischen Literatur. Böhlau Verlag, Wien 1996.
2. Anton Wildgans: Rede über Österreich. In: Anton Wildgans: Sämtliche Werke Bd. 7. Hg. von Lilly Wildgans. Bellaria-Verlag, Wien, Salzburg 1958. S. 410-421.
3. Joseph Roth: Rede über den alten Kaiser. W: Joseph Roth Werke Bd. 3. Hg. von Klaus Westermann Kiepenheuer & Witsch, Köln 1991. S. 938-945.
4. Hugo von Hofmannsthal: Die österreichische Idee. In: Hugo von Hofmannsthal: Gesammelte Werke in Einzelausgaben. Bd. 3 Prosa. Hg. von Herbert Steiner. S. Fischer Verlag, Frankfurt am Main 1964. S. 401-406.
5. Moritz Csáky: Ideologie der Operette und Wiener Moderne. Ein kulturhistorischer Essay zur österreichischen Identität. Böhlau Verlag, Wien, Köln, Weimar 1998.
6. Lucjan Puchalski: Imaginärer Name Österreich. Der literarische Österreich-Begriff an der Wende vom 18. zum 19. Jahrhundert. Böhlau Verlag, Wien 2000.

7. Österreichs erste Literaturgeschichte aus der 2. Hälfte des 18. Jahrhunderts (Johann Baptist Gabriel Mareck). Hg. und mit Anmerkungen versehen von Kurt Adel. Verlag A. Schendl, Wien 1972.
8. Zoran Konstantinović, Fridrun Rinner: Eine Literaturgeschichte Mitteleuropas. Studien Verlag, Innsbruck 2003.